

CUSTOS

Fokus på middelalder-,
renæssance- og
barokmusik

Nr. 1, årgang 19
Marts 2021
Pris: 100 kr.

NYE DANSKE INDSPILNINGER

Custos har overtalt Politikens musikanmelder gennem mange år til at anmelde nye danske indspilninger af tidlig musik. Her er de første:

AF JAN JACOBY

TRIOER FOR TO

J. S. Bach. Sonatas for viola (da gamba) and harpsichord. BWV 1027-1029.

Marie Stockmarr Becker, bratsch, og Ilaria Macedonio, cembalo. Channel Classics CCS 43721.

Bortset fra kompositionerne for solostrygere hører Bachs kammermusik til hans mindst kendte værker. Den kan groft set deles i to grupper. På den ene side er der de traditionelle baroksonater med *basso continuo*. På den anden er der Bachs egen nyskabelse: solosonater med obligat cembalo hvor det becifrede akkompagnement er erstattet af en udskrevet tostemmig sats. Teknisk set er det altså triosonater for kun to musikere, idet cembalistens højre hånd er en solostemme på lige fod med melodiinstrumentet.

Af denne type har Bach skrevet sonater for violin, fløjte og viola da gamba. Særlig de sidstnævnte, som der er tre af, høres sjældent da forholdsvis få spiller gambe.

Derfor har især cellister taget dem til sig. I disse meget attraktive indspilninger er de imidlertid lagt i hænderne på en bratschspiller. Om pladens dansk-italienske duo kan man læse andetsteds i dette nummer af Custos.

Selv om sonaterne ikke udgør en samlet gruppe, hører de alle til komponistens senere år. Pladens kommentarhæfte daterer dem til 1730-40. Andre sætter dem endnu noget senere. Det er stoffigt og kontrapunktisk tætpakket musik – 'tanketung' fristes man til at sige – men også vitalt musikantisk. De to første sonater i henholdsvis G-dur og D-dur er af den lidt ældre og noget mere indadvendte firesatsede kirkesonatetype. G-dur sonaten findes også i en version for to fløjter og continuo, den ene af de kun tre triosonater af Bach som faktisk har et instrument på hver stemme. I den oplever man i øvrigt, hvordan de to ensklingende instrumenter langt mere ubesværet beforder stemmernes harmoniske sammensmeltning. Den tredje sonate i g-mol er derimod af den tresatsede italienske koncerttype med ydersatsernes ekspansivt udadvendte gestus omkring en til gengæld nærmest grublende langsom *adagio*.

En grundlæggende udfordring i de fleste af Bachs kammerværker med solistisk cembalo, og altså også disse, er klangbalancen. Cembaloets skarpe men også meget 'smalle' tone har simpelthen vanskeligt ved at gøre sig gældende over for et strygeinstrumentets federe og bredere klang. Men selv om man så at sige stadig skal lytte i to samtidige 'dimensioner' for at få det hele med, giver denne plade med diskret fokus på cembaloet et smukt

eksempel på, hvordan produktionen kan understøtte den musikalske klarhed. Her er tale om en meget hørbar, udtryksfuldt bevæget samtale mellem de to musikere, og det kontrapunktiske og koncerterende spil mellem stemmerne fremstår beåndet og sprællevende.

Og hvordan fungerer så bratschen i musik for viola da gamba? Rigtignok mangler den de dybeste toner, men de bruges alligevel kun sjældent, og de nødvendige oktaveringer virker musikalsk så naturlige, at man ikke bemærker dem. Gamben har en slankere, mere syngende klang end bratschen, men forskellen er i virkeligheden ikke stor, og med sin træning i tidlig musik spiller Marie Stockmarr Becker stilsikkert og vibratofrit, selv om hendes begejstring enkelte steder kan få klangen til at gå lidt over sine bredder.

For lytter man godt efter, oplever man nok en lille temperamentsforskel mellem de to musikere. Hvor bratschen flyver triumferende og frit ud over stepperne og kun i få tilspidsede situationer lader sig mærke med instrumentets tyngde, strider cembaloet sig tungere frem gennem terrænet og tager i højere grad musikkens egen tyngde til efterretning. Begge dele står i pikant modsætning til instrumenternes umiddelbare natur. Det skaber en let indre spænding i tempobehandlingen, hvor musikerne ligesom holder hinanden i skak og bringer helheden i en balance, der aldrig bliver slap.

Det er indholdsrig og slidstærk musik i indspilninger, der ikke behøver at skamme sig for nogen.

MARIE STOCKMARR BECKER

AF STEEN FREDERIKSEN

Marie er en af landets bedste bratschister, og måske har du oplevet hende i kammermusik, Concerto Copenhagen, Camerata Øresund eller andre steder. Med corona-frygten hængende i luften blev vi enige om, at Marie – som bor i Malmø – skulle forholde sig til mine spørgsmål skriftligt og via mail.

Instrumentet er det vigtigste for enhver musiker – vel også for Marie Stockmarr Becker?

Jeg elsker min bratsch! Første gang jeg så den var på en hjemmeside, og jeg kan huske at jeg tænkte ”dér er den!” ... jeg måtte bare prøve den – også selv om jeg skulle rejse hele vejen til London for det.

Bratschen er bygget af Joseph Hill i London, ca. 1776. Den er enormt velholdt – de fleste instrumenter fra den tid har masser af revner, men denne her er næsten helt intakt. Den har højst sandsynligt ligget godt gemt væk i mange år for at have overlevet i så god stand. Nå, ja – så var der lige det med prisen og forhandlingerne – det springer jeg over nu, for det kan man bruge et helt interview på! ... Men jeg (og især mit kreditkort!) er heldig at have fundet et fint gammelt instrument som ikke er en Stradivarius.

Kommer du fra en musikalsk familie?

Ja! Selvom ingen af mine nulevende familiemedlemmer er musikere, så er familien på min mors side – Stockmarr – en gammel musikerslægt. Slægten er nok mest kendt for Johanne Stockmarr (1869-1944), Kgl. hofpianistinde, som i sin tid underviste på Det Kongelige Danske Musikkonservatorium og var en af Danmarks mest fremtrædende kvindelige pianister. Slægten – som stammer fra Thüringen/Nürnberg-området i Tyskland – kom allerede til Danmark i 1700-tallet. Den har

talt en del musikere, primært fagottister, oboister, klarinettister og violinister, hvoraf mange var ansat i garden og i kapellet.

Min morfar var piccolo-fløjtenist i livgarden med alt, hvad det indebar af hård disciplin og militærmusik – men vist også af fyraftensfester, byture og en lidt utilregnelig livsstil! Min mor-mor havde mere end nok at se til med tre børn, husholdning og en frugtbed på grønttorvet, der skulle åbnes tidligt hver morgen. Jeg tror, at hun besluttede sig for, at ingen af hendes børn skulle ende som deres far (haha!). Derfor blev ingen af dem opfordret til at gå musikkens vej – snarere tvært imod! Men musikken sprang altså kun lige en generation over, nu er det mig, der tager tråden op igen.

Spiller du kun barokmusik?

Jeg spiller gerne en masse forskellig musik. Jeg har tidligere assisteret en del i symfoniorkestre – bl.a. i DR symfoniorkestret og i Copenhagen Phil, og jeg holder meget af at spille orkester- og operarepertoiret. Udover barokmusik spiller jeg også en hel del ny musik: Jeg arbejder projektvis med Basel Sinfonietta – et orkester, som har specialiseret sig i ny musik.

Med dem har jeg spillet rigtig mange uropførelser. Derudover nyder jeg også at samarbejde med den islandske gruppe Nordic Affect som opfører nyskrevet musik af unge komponister – på barokinstrumenter! ... og i fritiden improviserer jeg gerne og spiller lidt folkemusik, mest for sjov.

Uddannelsen

Da Marie Stockmarr Becker var 9 år, begyndte hun at spille violin på den lokale musikskole. Senere – som teenager – begyndte hun at føle violinlyden lidt for skinger, og samtidig med at hun skiftede skole, skiftede hun også instrument og lærer. Læreren var Jørgen Jakob Petersen der dengang underviste i bratsch på Vidarskolen. Hvad skete der videre:

I år 2001 begyndte jeg for alvor at studere bratsch på MGK i København hos Dmitri Golovanov fra DR Symfoniorkestret, og efter to år besluttede jeg mig i 2003 for at tage til Paris og prøve lykken.

Da jeg ankom, kendte jeg overhovedet ingen i byen, så jeg gik ned på det nærmeste "Conservatoire" (i Paris har hver bydel sit eget konservatorium, som er en kombination af musikskole, MGK og videregående uddannelse). Her spurgte jeg, om det var muligt at møde bratschlæreren. Det blev til et utroligt inspirerende bekendtskab med bratschisten Geneviève Strosser, som jeg studerede med i halvandet år, inden jeg blev optaget hos Françoise Gnéri på *Conservatoire National de Région* i Rueil-Malmaison udenfor Paris.

I 2009 gik jeg videre med kandidatuddannelsen (stadig på moderne bratsch) på Musik-Akademiet i Basel – det var selvfølgelig her, jeg for alvor fik ørerne op for tidlig musik! Der var ingen tvivl om, at jeg skulle studere barokmusik som valgfag. Jeg gik til barokbratsch hos violinisten David Plantier på *Schola Cantorum*, og jeg deltog i en masse kammermusik, orkesterprojekter, teoretiske fag og symposier. Det var nogle dejlige år med et inspirerende og internationalt studiemiljø! Efter afsluttet studie og et år med praktikplads i *Saarländisches Staatssorchester* i Tyskland, kom jeg hjem til Danmark, hvor jeg tog en kandidatgrad i tidlig musik på DKDM med bl.a. Peter Spissky og Ketil Haugsand som mentorer. Jeg nåede akkurat at blive færdig, inden tidlig musik linjen desværre blev delvist nedlagt pga. besparelser.

Hvad er dit gode råd til unge musikere og musikstuderende?

Hmmm ... den er lidt svær! Lige nu ville jeg nok sige: Vælg ikke musikkens vej fordi du vil tjene penge (haha!), men fordi der ikke er noget andet i verden, du har mere lyst til. Og hvis du har valgt vejen, så stol på dig selv og lyt til dit hjerte.

Sammenspil

Marie og den italienske pianist og cembalist Ilaria Macedonio har netop udgivet en CD (se anmeldelsen side 7).

Hvad kan du fortælle om hende?

Ilaria er født i Assisi og kommer fra en musikerfamilie. Hun begyndte at studere klaver som 7-årig, og i 2006 debuterede hun som solist i Mozart's klaverkoncert KV 414 med et italiensk ensemble, *Le Metamorfosi Musicali*, i hendes region Umbrien og i naboregionen Lazio. I 2013 kom Ilaria til Danmark for at studere tidlig musik på Det Kongelige Danske Musikkonservatorium med cembalo som hovedfag hos Ketil Haugsand. I den tid lærte hun sig også at tale dansk. Ilaria har spillet flere koncerter i Danmark som cembalo-solist, bl.a. Bachs *Goldbergvariationer* på Midsommer Barok festivalen i Frederiksberg slotskirke, Bachs koncert for 2 cembali BWV 1060 og Bachs cembalokonzert BWV 1055.

Marie og den italienske pianist og cembalist Ilaria Macedonio har netop udgivet en cd med musik af J.S. Bach for bratsch og cembalo.

Ilaria og jeg mødte hinanden i 2013, da vi begge studerede på DKDM. Det allerførste stykke vi spillede sammen, var faktisk et af stykkerne på vores nye cd, nemlig J.S. Bachs gambesonate i G dur, BWV 1027. I studietiden spillede vi sammen i mange sammenhænge, både som duo til studiekoncerter og eksamener men også i kammermusik-ensembler og orkesterprojekter. Sidenhen gik vores veje for en tid i forskellige retninger: Ilaria rejste til London for at studere *Artist Diploma* hos Jane Chapman og Terence Charlston på Royal College of Music. Efterfølgende flyttede hun hjem til Italien, hvor hun bor i byen Terni nord for Rom.

Bachs gambesonater på CD

I foråret 2019 skrev Ilaria og jeg lidt sammen og besluttede os for at mødes om sommeren for endelig at spille alle de tre gambesonater – det havde vi nemlig ikke nået i studietiden. Det resulterede i nogle dejlige øvedage i Danmark, efterfulgt af en lille koncertturné i Umbrien. Senere søgte vi fondsstøtte til at lave en indspilning, og vi var så heldige, at Augustinus Fonden støttede projektet – det er vi utrolig taknemmelige for!

Vi havde ikke noget pladeselskab, men vi havde allerede indspillet albummet med en meget talentfuld tonemester: Ragnheiður Jónsdóttir, som allerede har produceret en hel del prisvindende albums.

Vi vidste, at vi gerne ville finde et pladeselskab, som var aktivt indenfor tidlig musik, så vi sendte vores indspilning ud til en del forskellige pladeselskaber i den kategori. Hollandske Channel Classics kontaktede os med et tilbud, og vi havde med det samme på fornemmelsen, at det var noget for os – Channel Classics har fingeren på pulsen indenfor tidlig musik samtidig med, at de har et meget varieret og interessant udbud af klassisk og ny musik.

Både Ilaria og jeg elsker Bach mere end noget andet. Desværre komponerede Bach aldrig sonater eller soloværker for bratschen – selvom han selv holdt meget af at spille instrumentet! Han tilskrev kun bratschen en mere solistisk rolle i sin sjette *Brandenburg* koncert, samt i enkelte kantatesatser f.eks. tenorarien *Ergiesse dich reichlich, du göttliche Quelle* fra kantaten BWV 5. At bratschen var lidt overset på Bachs tid, hænger nok sammen med, at instrumentet stadig ansås som værende en *ripieno* – et ensembleinstrument med en harmonisk nøglerolle snarere end et selvstændigt, solistisk instrument.

Duoen på koncert i Avigliano 2019.

Som bratschist må man derfor "låne" musikken af andre instrumenter, hvis man vil spille sonater af Bach. Det har vi gjort på vores kommende album med de tre sonater for viola da gamba og cembalo – spillet på *viola da braccio*. Sonaterne ligger faktisk rigtig godt på bratschen, kun ganske få passager kræver oktaveringer, til trods for at bratschen og gamben er meget forskellige, både hvad angår stemnings-system, bueføring og klangproduktion.

Duoens fremtid

Hvad er det, der styrker og driver jeres sammenspil?

Jeg tror, at vi fungerer rigtig godt sammen, fordi vi begge elsker at spille kammermusik. Vi kan begge to godt lide at arbejde i detaljer og forme musikken, finde de fælles intentioner og retninger. Vi værdsætter den intime dialog, man kan have som duo – det er som en personlig samtale mellem to nære venner.

Hvad fremtiden angår, skulle man ikke tro det, men der findes faktisk en hel del spændende repertoire fra barokken skrevet for bratschen! Lige nu kigger vi særligt på sonater fra perioden omkring Bachs sønner – i den "galante stil". Der er virkelig nogle perler imellem, som fortjener at blive indspillet!

Men lige nu har vi kun drømme om fremtiden, ingen konkrete planer. Pandemien har været et meget hårdt slag for freelance musikere. Den har slået vores hverdag ud af kurs, og dermed er der nok også nogle af vores drømme, der har ændret form.

I den kulturelle sektor er alting gået i stå, og det er meget svært at vide, hvordan omstændighederne bliver i fremtiden. Her tænker vi også på de økonomiske tilbageslag i det år, der er gået. Derfor er det nærmest umuligt at planlægge fremtiden.

Ilaria og jeg talte om det for nylig og kom frem til, at det bedste, vi musikere kan gøre, når vores verden går i stå og der kun er uvished i vente, er, at forberede os så meget desto bedre på de muligheder der måske (og forhåbentlig!) vil åbne sig. Men jeg tror nu også, at vi bør forberede os på nye omstændigheder, der nok vil kræve styrke, fleksibilitet og omstilling – her tænker jeg især på klimakrisen og alt, hvad den vil bringe med sig af forandringer i vores samfund.

Pandemien har med en lammende kraft tvunget os til at reflektere over, hvad der virkelig betyder noget for os – på godt og ondt. Ilaria sagde utrolig fint, at pandemien også har fået

mange mennesker til at anerkende musikken som en essentiel del af livet – vi hverken kan eller vil leve uden den!

Publikum

Hvem vil du eller I især gerne spille Bach for?

Dengang, jeg studerede i Paris, spillede jeg ofte med en gruppe musikere i metroen for at tjene til huslejen og brød på bordet. Jeg tror, at metroen i Paris er dét sted, hvor jeg har spillet for flest forskellige mennesker: stressede bankmænd med attaché-mapper under armen, travle studerende, pensionister der ofte stod og lyttede længe og kendte alle numrene udenad, børn, gøende hunde, transvestitter, festaber, lommetyve, unge bander fra de upopulære forstæder... og jeg kunne blive ved! En dag stoppede en gruppe unge hip-hoppere foran os og begyndte at danse breakdance, mens vi spillede Bachs air – det var både sjovt, absurd og rørende!

Det, jeg vil sige med alt det her er, at jeg nok allerhelst vil spille Bach (og musik generelt) for så mange forskellige mennesker som muligt, for det er dér, musikken kommer ud og berører folk med helt forskellige baggrunde og forudsætninger – det virker meget meningsfuldt.

I spiller Bach så ømt/blidt/inderligt og dermed smukt – i forhold til hvordan Bach oftest lyder: lidt streng, firkantet, akademisk. Hvad sker der i dig? Hvor kommer din Bach fra?

En af udfordringerne ved at indspille er, at der går utrolig lang tid fra indspilningstidspunktet til udgivelsestidspunktet. Vi nåede lige akkurat at blive færdige med indspilningen inden den første nedlukning i marts 2020 – så den musik, man kan høre på vores cd, er faktisk fra "verden inden Corona". Selvfølgelig er der nogle musikalske ting vi nok ville gøre anderledes i dag... Men jeg tror, at det her gælder os begge, når vi spiller: Vi forsøger altid at gøre vores allerbedste og være tilstede i nuet. Vores Bach kommer nok i høj grad fra hjertet!

Nyt publikum til tidlig musik?

Marie Stockmarr Becker siger hele tiden noget tankevækkende - så jeg kan ikke nære mig for også at spørge hende om, hvad man kan gøre for, at flere musikinteresserede kommer til at interessere sig for tidlig musik?

Jeg tror at det er vigtigt, at tidlig musik kommer ud på mange forskellige – og også uvante – spillesteder. Dette tror jeg kan gøre meget for, at mennesker, der ikke selv ville opsøge musikken, pludselig får øjnene og ørerne op for den.

Og så tror jeg at en af de store udfordringer, den tidlige musik står overfor nu, er at forbinde sig mere med nutiden. Sådan som jeg ser det, er tidlig musik ikke bare stor kundskab og skøn musik fra fortiden. Tidlig musik – som den græsrodsbevægelse den lagde ud med at være i Europa, og med den særlige tilgang til musik, den bragte med sig – har efter min mening et stort potentiale til at adressere og spejle nogle af vores tids store spørgsmål og udfordringer. Hvis vi som musikere bliver bedre til at gribe de muligheder, så gør vi også musikken relevant som værende meget mere end blot en genre og en specialiseret niche i vores musikliv... og her er det kun fantasien der sætter grænser!